

00621**F-sak 003/2021**

Saksbehandler: Reidar Hjelmseth

Sakens hjemmelsgrunnlag: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 14-2.bokstav e)
Finansreglement

Jnr. ref:

Arkiv:

Klageadgang: nei

Off. dok: ja

Finansreglement

Saksutredning:

Kommunelovens kapittel 14 omhandler styringsregler for den kommunale økonomiforvaltningen. I denne saken ivaretas kravet i lovens § 14-2, bokstav e):

«Kommunestyret plikter å ha regler for finans og gjeldsforvaltningen»

Bakgrunn:

Vedlagte forslag til finansreglementreglement bygger på en bransjestandard som er oppfrisket i tråd med de siste oppdateringene i kommuneloven.

Kommuneloven § 14-2 redegjør for kommunestyrets og fylkestingets plikter. Alle kommuner skal fra 1. januar 2020 ifølge § 14-2 e) ha regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement).

Med finansreglementregelverk menes her tildeling av myndighet i finans og gjeldsforvaltning til å forvalte kommunens ledige likviditet samt forvaltning av kommunens gjeld.

Et slikt internt finansreglement vil utfylle økonomibestemmelsene i kommuneloven med forskrifter, og vil kunne tilpasses behovene i den enkelte kommunen. Sentrale temaer i et økonomireglement vil eksempelvis være interne regler som bidrar til god økonomistyring og måloppnåelse, forsvarlig og effektiv gjelds og finansforvaltning, regeletterlevelse og et godt beslutningsgrunnlag for politikerne.

Fra 1. januar 2020 er alle kommuner pålagt å ha et finansreglement, men kommuneloven foreslår ikke nærmere krav til finansreglementets innhold eller form.

Kommunestyret skal selv vedta regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement) etter kommuneloven § 14-2 bokstav d) og regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement) etter kommuneloven § 14-2 bokstav e).

Utgangspunktet for reglementet er rammer og retningslinjer som følger av kommunelov med tilhørende forskrifter.

- Lov 22.6.2018 nr. 83 og sist endret 21.6.2019 nr. 55 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- Forskrift 07.6.19 nr. 714 om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv.
- Forskrift 18.11.19 nr. 1520 om garantier og finans- og gjeldsforvaltning i kommuner og fylkeskommuner
- Forskrift 18.10.2019 nr. 1412 om rapportering fra kommuner og fylkeskommuner mv. (KOSTRA-forskriften)
- Forskrift 11.12.2019 nr. 1731 om beregning av samlet selvkost for kommunale og fylkeskommunale gebyrer (selvkostforskriften)

I tillegg til nevnte sentrale lover og forskrifter kommer også kommunes egne retningslinjer og reglementer. Videre vises det til GKRS - Foreningen for god kommunal regnskapsskikk, som har en sentral rolle i forhold til budsjett- og regnskapsprinsipper.

Vedlegg:

- 1 • Rådmannens forslag til finansreglement for Rødøy kommune
- 2 • Gjeldende finansreglement
- 3 • *Deloitte, uavhengig uttalelse vedr. reglement for finans- og gjeldsforvaltning, 13. januar 2021*

Rådmannens innstilling:

Rødøy kommunes finansreglement vedtas og godkjennes slik det foreliggende reglementet framstår. Reglementet trer i kraft straks det er vedtatt.

Vågaholmen 14. Januar 2021

Reidar Hjelmseth
Saksbehandler

Kitt Grønningseter
Rådmann

Finansreglement

Rødøy kommune

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Finansreglementets virkeområde.....	3
1.1 Hensikten med reglementet	3
1.2 Hvem reglementet gjelder for.....	3
1.3 Hjemmel	3
1.4 Gyldighet	3
2 Forvaltning og forvaltningstyper.....	3
3 Formålet med kommunens finansforvaltning	4
4 Generelle rammer og begrensninger	4
5 Forvaltning av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål	4
5.1 Plasseringer.....	5
5.2 Rapportering	5
6 Forvaltning av kommunens gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler	5
6.1 Vedtak om opptak av lån	5
6.2 Valg av låneinstrumenter	6
6.3 Tidspunkt for låneopptak	6
6.4 Konkurrerende tilbud.....	6
6.5 Valg av rentebindingsperiode – bruk av sikringsinstrumenter	6
6.6 Størrelse på enkeltlån – spredning av låneopptak	6
7 Forvaltning av kommunens langsiktige finansielle aktiva	6
7.1 Formål.....	6
7.2 Langsiktige finansielle aktiva	6
7.3 Etiske retningslinjer	7
8 Konstatering av avvik og vurdering og kvalitetssikring av finansiell risiko.....	7
8.1 Konstatering av avvik.....	7
8.2 Risikovurderinger	7
8.3 Risikoprofil.....	7
8.4 Kvalitetssikring.....	8
9 Rapportering.....	8

1 Finansreglementets virkeområde

1.1 Hensikten med reglementet

Reglementet skal gi rammer og retningslinjer for kommunens finansforvaltning. Reglementet skal ha bestemmelser som hindrer at kommunen blir påført vesentlig finansiell risiko, og som sikrer at løpende betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

Reglementet definerer de avkastnings- og risikonivå som er akseptable for plassering og forvaltning av likvide midler og midler beregnet for driftsformål, opptak av lån/gjeldsforvaltning og plassering og forvaltning av langsiktige finansielle aktiva.

1.2 Hvem reglementet gjelder for

Reglementet gjelder for Rødøy kommune. Reglementet gjelder også for virksomhet i kommunale foretak etter kommuneloven kapittel 9.

1.3 Hjemmel

Dette reglementet er utarbeidet på bakgrunn av:

- Lov om kommuner og fylkeskommuner av 22.06.18, § 14-2 og §14-13
- Forskrift om garantier og finans- og gjeldsforvaltning i kommuner og fylkeskommuner (FOR 2019-11-18-1520).

1.4 Gyldighet

Reglementet trer i kraft fra vedtaksdato. Dette reglementet erstatter alle tidligere regler og instruksjoner som kommunestyret eller annet politisk organ har vedtatt for Rødøy kommunes finansforvaltning.

2 Forvaltning og forvaltningstyper

I samsvar med bestemmelsene i forskriften skal reglementet omfatte forvaltningen av alle kommunens finansielle aktiva (plasseringer) og passiva (rentebærende gjeld).

Gjennom dette reglementet er det tatt stilling til følgende:

- hva som er formålet med forvaltningen
- hvilke midler som skal forvaltes med lav risiko og høy likviditet
- hvilke midler som skal forvaltes med en lang tidshorisont
- hvilke avkastningsmål, rammer og begrensninger som gjelder for forvaltningen av midlene
- hvilke rammer og begrensninger som gjelder for forvaltningen av gjeld
- hvordan avvik fra finansreglementet skal håndteres

3 Formålet med kommunens finansforvaltning

Finansforvaltningen har som overordnet formål å sikre en rimelig avkastning samt stabile og lave netto finansieringskostnader for kommunens aktiviteter innenfor definerte risikorammer. Det fastsettes følgende mål:

- Kommunen skal til en hver tid har likviditet (inkludert trekkrettigheter) til å dekke løpende forpliktelse
- Plassert overskuddslikviditet skal over tid gi en akseptabel avkastning innenfor definerte krav til likviditet og risiko, hensyntatt tidsperspektiv på plasseringene
- Lånte midler skal over tid gi lavest mulig total kostnad innenfor definerte krav til refinansieringsrisiko og renterisiko, hensyntatt behov for forutsigbarhet i lånekostnader
- Dersom kommunen har langsiktige finansielle aktiva, skal forvaltningen gi en god langsiktig avkastning til akseptabel risiko som over tid skal bidra til å gi kommunens innbyggere et best mulig tjenestetilbud

4 Generelle rammer og begrensninger

- Kommunestyret skal selv gjennom fastsettelse av dette reglementet ta stilling til hva som er tilfredsstillende avkastning og vesentlig finansielle risiko, jfr. kommunelovens § 14-3
- Finansielle instrumenter og/eller produkter som ikke er eksplisitt tillatt brukt gjennom dette reglementet, kan ikke benyttes i kommunens finansforvaltning
- Reglementet skal baseres på kommunens egen kunnskap om finansielle markeder og instrumenter
- Kommunestyret skal ta stilling til prinsipielle spørsmål om finansforvaltningen, herunder hva som regnes som langsiktige finansielle aktiva. Det påligger rådmannen en selvstendig plikt til å utrede og legge frem saker for kommunestyret som anses som prinsipielle
- Rådmannen skal fortløpende vurdere egnetheten av reglementets forskjellige rammer og begrensninger, og om disse på en klar og tydelig måte sikrer at kapitalforvaltningen utøves forsvarlig i forhold til de risikoer kommunen er eksponert for
- Det tilligger rådmannen å inngå avtaler i overensstemmelse med dette reglementet
- Det tilligger rådmannen med hjemmel i dette finansreglement, å utarbeide nødvendige fullmakter/instrukser/rutiner for de enkelte forvaltningsformer som er i overensstemmelse med kommunens overordnede økonomibestemmelser

Konkrete rammer for forvaltning av henholdsvis kommunens midler til driftsformål (inkl. ledig likviditet), gjeldsporteføljen og langsiktige finansielle aktiva omtales i fortsettelsen hver for seg.

5 Forvaltning av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål

Kommunens midler til driftsformål (herunder ledig likviditet) skal plasseres i bankinnskudd, eller i likvide verdipapirer. Alle plasseringer skal gjøres i norske kroner (NOK).

Kommunen skal inngå rammeavtale for å ivareta det løpende behov for banktjenester. Ved valg av hovedbankforbindelse stilles det krav om minimum internasjonal kredittrating A- eller tilsvarende kredittvurdering. Det kan gjøres avtale om trekkrettighet. Kommunens driftslikviditet skal plasseres i kommunens hovedbank. Ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål, utover hva som trengs til dekning av kommunens løpende forpliktelser de nærmeste 12 måneder, kan plasseres etter følgende retningslinjer:

5.1 Plasseringer

For bankinnskudd gjelder følgende begrensninger:

- a) Bankinnskudd med tidsbinding kan ikke avtales for en periode på mer enn 12 måneder
- b) Bankinnskudd med tidsbinding kan ikke utgjøre mer enn NOK 35 mill kr
- c) Eventuelle plasseringer utover bankinnskudd må gjøres i likvide verdipapirer, slik at midlene raskt og enkelt gjøres tilgjengelig for kommunen om nødvendig
- d) Avkastningsmål for ledig likviditet er satt lik 3-mnd. NIBOR rente

5.2 Rapportering

Rådmannen skal i forbindelse med økonomisk rapportering legge frem rapporter for kommunestyret som viser status for forvaltningen av finansielle midler og gjeld. Rapportene skal også inneholde rådmannens kommentarer knyttet til sammensetning, rentebetingelser/avkastning, vesentlige markedsendringer og endringer i risikoeksponering, samt beskrivelse og vurdering av avvik mellom faktisk forvaltning og risikoramme i finansreglementet. I tillegg skal rådmannen etter årets utgang legge frem en rapport for kommunestyret som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året. Denne rapporten legges fram sammen med regnskapet.

6 Forvaltning av kommunens gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler

6.1 Vedtak om opptak av lån

Kommunestyret fatter vedtak om opptak av nye lån i budsjettåret. Slik vedtak skal som minimum angi:

- Lånebeløp
- Nedbetalingstid

Med utgangspunkt i kommunestyrets vedtak kan det gjennomføres låneopptak, herunder godkjenning av lånevilkår, og for øvrig forvaltning av kommunens innlån etter de retningslinjer som framgår av dette reglementet, og i tråd med bestemmelsene i Kommunelovens § 14-14 om låneopptak. Det kan også tas opp lån til refinansiering av eksisterende gjeld.

6.2 Valg av låneinstrumenter

Det kan kun tas opp lån i norske kroner.

Lån kan tas opp som direkte lån i offentlige og private finansinstitusjoner, samt i livselskaper. Lån kan tas opp som åpne serier (rammelån) og uten avdrag (bulletlån).

Finansiering kan også skje gjennom finansiell leasing.

6.3 Tidspunkt for låneopptak

Låneopptakene skal vurderes opp mot likviditetsbehov, vedtatt investeringsbudsjett, forventninger om fremtidig renteutvikling og generelle markedsforhold.

6.4 Konkurrerende tilbud

Låneopptak skal søkes gjennomført til markedets gunstigste betingelser. Det skal normalt innhentes minst 2 konkurrerende tilbud fra aktuelle långivere. Prinsippet kan fravikes ved låneopptak i statsbank (f.eks Husbanken).

6.5 Valg av rentebindingsperiode – bruk av sikringsinstrumenter

Styring av låneporteføljen skal skje ved å optimalisere låneopptak i forhold til oppfatninger om fremtidig renteutvikling og innenfor et akseptabelt risikonivå gitt et overordnet ønske om forutsigbarhet og lavest mulig kostnader på sikt.

Forvaltningen skal legges opp i henhold til følgende;

- a) Minimum 15% av gjeldsporteføljen skal ha fast rente, det kan benyttes rentebinding inntil 10 år
- b) Resterende vurderes ut i fra markedssituasjonen.
- c) Rådmannen kan avvike andelen ut fra en konkret vurdering av markedssituasjonen.

6.6 Størrelse på enkeltlån – spredning av låneopptak

Forvaltningen legges opp i henhold til følgende;

- a) Låneporteføljen skal bestå av færrest mulig lån.
- b) Under ellers like forhold vil det være formålstjenlig at kommunen fordeler låneopptakene på flere lånegivere.
- c) Et enkeltlån kan ikke utgjøre mer enn 50 % av kommunens samlede gjeldsportefølje. Dette gjelder ikke dersom lånet nedbetales fullt ut i løpet av lånetiden.

7 Forvaltning av kommunens langsiktige finansielle aktiva

7.1 Formål

Forvaltning av kommunens langsiktige finansielle aktiva har som formål å sikre en langsiktig avkastning som kan bidra til å gi innbyggerne et godt tjenestetilbud.

Rødøy kommune skal legge til grunn lav finansiell risiko og stabil avkastning for hele forvaltningsporteføljen

7.2 Langsiktige finansielle aktiva.

I denne forbindelse defineres begrepet til å være finansielle midler som ikke er driftslikviditet og som har en plasseringshorisont utover 6 måneder, dvs midlene kan ikke omgjøres til driftslikviditet før om minimum 6 måneder.

Plasseringer i utlån, aksjer og andeler er gjort med bakgrunn i:

- Videreformidlingslån som ikke er motivert av pengeplassering med avkastning som formål
- Næringslån som gis med formål om å utvikle næringslivet i kommunen

- Utlån ihht til lov om sosialhjelp er motivert sosialfaglig
- Utlån til andre er motivert ut fra eierskapsforhold
- Aksjeplasseringer og eierandeler er begrunnet i strategiske eierskap.

Disse plasseringene er derfor ikke klassifisert som omløpsmidler, men som anleggsmidler i kommunens balanse.

7.3 Etiske retningslinjer

De etiske retningslinjene som til enhver tid er gjeldende for Statens Pensjonsfond Utland, skal være retningsgivende for Rødøy kommunes etiske håndtering av kapitalforvaltningen.

Disse retningslinjene innebærer blant annet at selskaper som produserer særlig inhumane våpen skal utelukkes fra porteføljen. Videre skal selskaper utelukkes dersom det er åpenbar uakseptabel risiko for at kommunen gjennom sine investeringer medvirker til:

Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettigheter, som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, utnyttelse og annen utbytting av barn

Alvorlig krenkelse av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner, alvorlig miljøskade, grov korrupsjon og andre særlige grove brudd på grunnleggende etiske normer

Rødøy kommune vil påse at samarbeidende forvaltere er informert om både forvaltningsrammer og etiske retningslinjer i kommunens finansreglement. Det er Rødøy kommunes mål at kapital ikke plasseres i selskaper med en uakseptabel etisk profil, og at det derfor velges forvaltere som hensyntar de etiske sidene ved utvelgelsen av sine investeringer.

Dersom kommunen blir gjort oppmerksom på at det hos en forvalter er plasseringer i selskaper med en uakseptabel etisk profil, skal dette tas opp til diskusjon med forvalteren med sikte på at nevnte plasseringer gjort av forvalteren, opphører, eller at kommunen trekker seg ut av det aktuelle produkt hos forvalteren.

8 Konstatning av avvik og vurdering og kvalitetssikring av finansiell risiko

8.1 Konstatning av avvik

Ved konstatning av avvik mellom faktisk finansforvaltning og finansreglementets rammer, skal slikt avvik umiddelbart lukkes.

Avviket slik det har fremstått, og eventuelt økonomisk konsekvens av avviket dersom dette er større enn NOK 500.000, skal uten ugrunnet opphold rapporteres til kommunestyret sammen med forslag til rutineendringer som vil redusere sannsynligheten for slikt avvik i fremtiden.

8.2 Risikovurderinger

Det skal i forbindelse med rapportering om finansforvaltning gjøres en egen risikovurdering om renterisiko for plasseringer av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål og gjeldsporteføljen sett i sammenheng.

8.3 Risikoprofil

Rødøy kommune skal ha en lav risikoprofil med fokus på å ha begrenset eksponering mot raske endringer i finansmarkedene.

Likviditets- og kredittrisiko: Ved plassering av likvide midler skal utsteders soliditet og plasseringens likviditet bli vektlagt foran avkastning.

Det er ikke anledning å investere i strukturerte renteprodukter eller i verdipapirer med høy risiko.

Rødøy kommune kan plassere ledig likviditet i følgende markeder:

- Senior lån og bankinnskudd, i finansinstitusjoner med en forvaltningskapital over NOK 3 milliarder, og minimum egenkapital tilsvarende det til enhver tid gjeldende krav fra norske myndigheter Minimumskrav til rating er BBB=/Baa2.
Maksimal plassering pr. bank er kr.10 mill. Denne begrensning gjelder ikke kommunens hovedbankforbindelse
- Fylkeskommuner og kommuner, eller lån til virksomheter garantert av fylkeskommune eller kommune (inkl. lån i kraftverk med fylkeskommunal/kommunal garanti)
Maksimal plassering pr. utsteder er kr. 5 mill.
- Industriselskaper, lån utstedt av norske industriselskaper med høy kredittverdighet og en rating høyere enn BBB ("Investment grade") i henhold til DNB Markets (eller annen akseptabel kilde) estimerte rating.
Maksimal investering pr. utsteder skal være kr. 5 mill.
- Rentefond: Maksimum 50% av samlede kortsiktige finansielle rentebærende aktiva kan plasseres i rentefond. Fondet må tilfredstille de samme kredittrisikokravene som kommunen stiller til sine egne investeringer under dette pkt.8. Kommunen kan maksimalt eie 10% av andelskapitalen i ett enkelt verdipapirfond.

8.4 Kvalitetssikring

Forskriften pålegger kommunestyret å la en uavhengig instans med tilstrekkelig kunnskap om finans- og gjeldsforvaltning skal vurdere om finansreglementet legger opp til en forvaltning som er i samsvar med kommuneloven § 14-1 tredje ledd og som oppfyller kravene § 14-13 første ledd første punktum og forskriften § 6.

Rådmannen pålegges ansvar for at en slike ekstern vurdering innhentes før reglementet vedtas av kommunestyret.

Kvalitetssikring av finansreglementet skal finne sted ved hver endring av reglementet, og før kommunestyret vedtar nytt, endret finansreglement. I denne sammenheng skal det også rapporteres på utført kvalitetssikring av rutinene.

9 Rapportering

Rådmannen skal i forbindelse med løpende økonomisk rapportering rapportere på status for gjelds- og finansforvaltningen jfr. forskrift §8. I tillegg skal rådmannen etter årets utgang rapportere til kommunestyret med hensyn på utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Rapporten skal

- vise hvordan de finansielle midlene er sammensatt og markedsverdien av dem, både samlet og for hver gruppe av midler
- vise hvordan de finansielle forpliktelsene er sammensatt og verdien av dem, både samlet og for hver gruppe av forpliktelser
- opplyse om de finansielle forpliktelsesenes løpetid, og om verdien av lån som forfaller og må refinansieres innen 12 måneder
- opplyse om aktuelle markedsrenter og kommunens egne rentebetingelser
- opplyse om forhold som kommunestyret har stilt krav om at det skal opplyses om.

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

REGLEMENT FOR FINANSFORVALTNING

1 Formål

*** Finansreglementet skal gi regler for kommunens finans- og gjeldsforvaltning..**

*** Reglementet har som siktemål å sikre:**

- **En forsvarlig økonomiforvaltning**
- **At kommunen kan dekke sine løpende betalingsforpliktelser**
- **At kommunen ikke tar vesentlig finansiell risiko i sin finansforvaltning**
- **At det i kommunen finnes tilstrekkelig kunnskap om finansforvaltning, slik at finansforvaltningen utøves i tråd med finansreglementet**
- **Eventuell refinansieringsrisiko ved opptak av lån**
- **Rapportering til kommunestyret**
- **Håndtering av avvik fra reglementet**

Kommunens strategi for finans- og gjeldsforvaltning skal ivareta grunnprinsippet i kommunelovens formålsbestemmelser om optimal utnyttelse av kommunens tilgjengelige ressurser med sikte på å kunne gi et best mulig stabilt tjenestetilbud.

2 Hjemmel

Lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner § 52 og forskrift om kommuner og fylkeskommuners finansforvaltning av 9. juni 2009.

3 Gyldighet

Reglementet trådte i kraft fra og med 01.07.2010. Forskrift om kommuners og fylkeskommuners finans- og gjeldsforvaltning er endret 2. november 2016. Endringene trer i kraft 1. januar 2017.

Forskriften regulerer forvaltningen av kommunenes gjeld og ledige likviditet. Aksjer eller andeler i selskaper der kommunens eierskap ikke er en del av hvordan den ledige likviditeten er plassert, men som er av mer strategisk karakter og motivert ut fra næringspolitiske eller samfunnsmessige hensyn (f.eks. der deler av kommunens virksomhet er skilt ut i egne selskaper) omfattes ikke av denne forskriften. Forvaltningen av kommunenes pensjonsmidler omfattes heller ikke av forskriften. Dette er regulert i eget regelverk, og det er også et lovmessig skille mellom kommunenes midler på den ene siden og midlene i en pensjonsordning på den andre, slik at pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra forsikringstakerens midler.

Dette reglementet erstatter alle tidligere regler og instruksjoner som kommunestyret eller annet politisk organ har vedtatt for Rødøy kommunes finans- og gjeldsforvaltning.

4 Målsetting

Finans- og gjeldsforvaltningen skal sikre en stor grad av forutsigbarhet i kommunens finansielle stilling. Strategien skal bidra til stabilitet og trygge den finansielle stillingen til kommunen.

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

Kommunen skal utøve sin finans- og gjeldsforvaltning slik at tilfredsstillende avkastning kan oppnås uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko. Det skal vektlegges at kommunen skal ha midler til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall. Finansvirksomheten skal utøves i samsvar med gjeldende lover og regelverk, samt god forretningskikk.

Finans- og gjeldsforvaltningen skal legge vekt på lav finansiell risiko og høy likviditet. For å oppnå dette skal forvaltningen baseres på følgende prinsipper:

- Forvaltningen skal kjennetegnes av at det ikke skal tas vesentlig finansiell risiko, kommunen skal ha tilfredsstillende likviditet og tilstrebe en forutsigbar og god avkastning av de forvaltede midler.
- Tilsvarende tilstrebe en best mulig sammensetning av låneporteføljen. Porteføljen skal både ivareta hensynet til lavest mulig netto renteutgifter og krav til forutsigbarhet i renteutgiftene.
- Forvaltning av driftslikviditet, låneportefølje og gjennomføring av låneopptak skal sees i sammenheng.
- Forvaltning av eventuelle langsiktige finansielle aktiva, adskilt fra kommunens midler beregnet for driftsformål, skal skje etter de samme overordnede prinsippene som øvrig likviditet. Andre vurderinger kan eventuelt gjøres etter at kommunestyret har tatt stilling til eventuelle endringer i finansreglement, jf. pkt 14.

4.Risikoprofil

Kommunen skal ha en lav risikoprofil med fokus på å ha begrenset eksponering mot raske endringer i finansmarkedene.

5. Risikoformer og definisjoner:

- 5.1 Kredittisiko:** Risiko for at kommunen ikke får tilbakebetalt sitt tilgodehavende ved forfall.
- 5.2 Likviditetsrisiko:** Risiko for at kommunen ikke får tilbakebetalt sitt tilgodehavende til rett pris i løpet av en avgrenset tidsperiode.
- 5.3 Finansieringsrisiko:** Risiko for ikke å kunne finansiere sine lånebehov.
- 5.4 Renterisiko:** Risiko for endringer av verdien på eiendeler, gjeld, egenkapital og sikringsforretninger som følger av renteendringer.
- 5.5 Valutarisiko:** Risiko for endring i verdien på eiendeler, gjeld, egenkapital og sikringsforretninger som følger av endring i valutakurser.
- 5.6 Administrativ / operasjonell risiko:** Risiko for at man internt (eller hos motparten i transaksjoner) ikke har tilstrekkelig kompetanse, bemanning, systemer, rutiner samt ressurser generelt til å implementere strategien for finansforvaltning/faren for at noe går galt.
- 5.7 Refinansieringsrisiko ved opptak av lån:** Risiko for endring av markedsrenten dersom kommunen har tatt opp lån som forfaller og som må refinansieres innen 12 måneder.

6. Risikomål

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra:
01.07.2010
Utarbeidet av
Saksbehandler. LR

Revidert sist nov.2016
Systemansvarlig
Økonomisjef

Dokumentnr.
1
Godkjent av/dato

Nivå
Politisk
Godkjent av/dato

* Kommunens lån minus ledig likviditet defineres som kommunens finansportefølje. Netto finansportefølje skal ha en slik sammensetning at maksimalt 50% av en gitt renteendring skal kunne slå ut i tilsvarende økte netto finansutgifter innenfor de nærmeste 12 måneder (dvs. dersom renta går opp med 4% skal ikke kommunens rentekostnader øke med mer enn 2% i netto rentekostnad.)

* Finansielle midler som faller inn under kategorien langsiktige finansielle aktiva (dvs. midler som ikke benyttes til driftsformål), skal ikke medregnes i begrepet netto finansportefølje og således ikke påvirke det ovennevnte renterisikomål.

7. Bruk av derivater/rentesikringsinstrumenter/andre finansinstrumenter

• Kommunen skal ikke kjøpe og selge rentesikringsinstrumenter slik som framtidige renteavtaler (FRA) og rentebytteavtaler eller andre derivater.

*Finansielle instrumenter og/eller produkter som ikke er eksplisitt tillatt brukt gjennom dette reglementet, kan ikke benyttes i kommunens finansforvaltning.

8. Rammer og retningslinjer for plassering og forvaltning av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål

8.1 **Likviditets- og kredittrisiko:** Ved plassering av likvide midler skal utsteders soliditet og plasseringens likviditet bli vektlagt foran avkastning. Det er ikke anledning å investere i strukturerte renteprodukter eller i verdipapirer med høy risiko.

8.2 For investeringer i rentemarkedet fastsettes følgende maksimums- og minimumsrammer innenfor de ulike utstedersektorer:

Sektor	Rammer	
	Min	max
Stat	0 %	50%
Bank (innskudd og verdipapirer)	50%	100%
Kommune / kraft	0%	50%
Industri	0%	30%

1. *Stat og statsgaranterte lån* utstedt av EØS-stater (inkl. lån i Kommunalbanken som er statsgarantert) samt lån i norske statsforetak.

2. *Senior lån og bankinnskudd*, i finansinstitusjoner med en forvaltningskapital over NOK 3 milliarder, og minimum egenkapital tilsvarende det til enhver tid gjeldende krav fra norske myndigheter Minimumskrav til rating er BBB=/Baa2.

Rating hentes fra DnB Markets "Weekly Spreas Report" (eller annen akseptabel kilde).

Maksimal plassering pr. bank er kr.10 mill. Denne begrensning gjelder ikke kommunens hovedbankforbindelse.

3. *Fylkeskommuner og kommuner, eller lån til virksomheter garantert av fylkeskommune eller kommune (inkl. lån i kraftverk med fylkeskommunal/kommunal garanti)* Maksimal plassering pr. utsteder er kr. 5 mill.

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

4. Industriselskaper, lån utstedt av norske industriselskaper med høy kredittverdighet og en rating høyere enn BBB ("Investment grade") i henhold til DNB Markets (eller annen akseptabel kilde) estimerte rating.

Maksimal investering pr. utsteder skal være kr. 5 mill.

8.3

Rentefond: Maksimum 50% av samlede kortsiktige finansielle rentebærende aktiva kan plasseres i rentefond. Fondet må tilfredstille de samme kredittrisikokravene som kommunen stiller til sine egne investeringer under dette pkt.8. Kommunen kan maksimalt eie 10% av andelskapitalen i ett enkelt verdipapirfond.

8.4

Renterisiko: Gjennomsnittlig løpetid for denne porteføljen skal være maksimalt 3 mndr. Maksimal løpetid for enkeltplasseringer er 15 mndr.:

8.5

Valutarisiko: Kommunen skal ikke ta valutarisiko.

9. Rammer og retningslinjer for forvaltning av gjeldsporteføljen og øvrige Finansieringsavtaler

• **Låneopptak** skal finne sted i henhold til vedtatt investeringsbudsjett og likviditetsbehov.

• Gjeldsporteføljen bør bestå av et mindre antall lån, dog skal **refinansieringsrisiko** begrenses ved at det enkelte lån ikke kan utgjøre mer enn en tredjedel av den samlede gjeldsporteføljen. Maksimalt forfall pr. år skal ikke overstige 50 % av samlet gjeldsportefølje.

• **Renterisiko:** Kommunen kan maksimalt ta opp 75 % av lånene til flytende rente. Med flytende rente menes her rentebinding mindre enn ett år. Tilsvarende kan maksimalt 75 % av innlånsvolumet bindes til fast rente. I tillegg skal kravet vedrørende netto finansportefølje, til enhver tid være oppfylt (jf pkt. 6. Risikomål). Det skal fortløpende skje en vurdering i forhold til valg mellom fast og flytende rente og valg av tidshorisont for eventuell rentebinding utfra endringen i rentemarkedet.

* **Refinansieringsrisiko:** Ved eventuelt opptak av lån som skal refinansieres innen 12 måneder, må det sikres at det ikke tas risiko i strid med KommuneLoven:

§ 52. Finansforvaltning.

3. Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte sine midler slik at tilfredsstillende avkastning kan oppnås, uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko, og under hensyn til at kommunen og fylkeskommunen skal ha midler til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall.

• **Marginrisiko:** Kommunen bør sikte mot at minimum 25 prosent av den langsiktige innlåningen har lang løpetid og faste marginer.

• **Rentesikringsinstrumenter** kan ikke benyttes til styring av renterisikoen innenfor rammen for renterisiko. Jf punkt 7.

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

- **Realisering av tap eller gevinster** kan vurderes, dog slik at posisjon etter realisering fortsatt faller inn under øvrige punkter i finansieringsstrategien.

10. Rammer og retningslinjer for forvaltning av langsiktige finansielle aktiva

- 10.1 **Tidshorisont:** Finansielle midler som defineres som langsiktige finansielle aktiva skal ha en tidshorisont på minimum fem år.
- 10.2 **Avkastningskrav:** Midlene skal forvaltes på samme måte som ledig likviditet og andre midler beregnet til driftsformål til kommunestyret har gjort annet vedtak.

11. Fullmakter

Kommunestyret skal vedta eventuelle fremtidige endringer i finansreglement i tråd med gjeldene lover og forskrifter, samt ramme for årets låneopptak..

- Innenfor finans- og gjeldsforvaltningreglementets retningslinjer delegeres følgende fullmakter til Administrasjonssjefen med videre delegering til økonomisjef:

Adgangen til å delegerer myndighet til administrasjonssjefen er avgrenset til å gjelde saker som ikke er av prinsipiell betydning, jf. kommuneloven § 23 nr. 4, hvor det heter at «Kommunalt og fylkeskommunalt folkevalgt organ kan gi administrasjonssjefen myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet».

Hva som regnes som saker av prinsipiell betydning vil på generelt grunnlag måtte vurderes ut fra avgjørelsens karakter og konsekvenser for kommunen, og ut fra i hvilken utstrekning de viktige skjønnsmessige sider av saken kan anses klargjort gjennom kommunestyrets vedtak, instruksjer eller tidligere praksis. Administrasjonssjefen forestår (etter vedtak om delegering) den løpende finansforvaltningen på vegne av kommunestyret, innenfor det finans- og gjeldsforvaltningreglementet kommunestyret eller fylkestinget vedtar. Administrasjonssjefen har en selvstendig plikt til å vurdere hvorvidt saker er å anse som prinsipielle, og eventuelt å legge fram saker av prinsipiell betydning

- Med basis i finans- og gjeldsforvaltningreglementet pkt 9 gjennomføres opptak av nye lån, herunder valg av lånegiver, finansieringskilde, rentevilkår, bindingstid og øvrige betingelser.
- Gjennomføre refinansiering av eksisterende lån iht pkt 9.
- Gjennomføre den løpende forvaltningen av eventuell ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål iht pkt 8.
- Forvalte eventuelle langsiktige aktiva iht pkt 10.

11.1 Rutiner i forbindelse med passivaforvaltningen:

Rutiner for opptak av lånegjeld:

Ved låneopptak skal man forespørre flere låneinstitusjoner, eller ved anbud inngå avtale med en låneinstitusjon for en gitt periode.

Rutiner for inngåelse av leasing avtaler:

I tilfeller hvor det kan være aktuelt å lease produkter skal det foretas beregninger som viser den fullstendige leasingkostnaden i leasingperioden

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

opp mot kostnadene ved å kjøpe produktet. Som hovedregel skal det alternativet som har lavest nåverdi velges.

Ved inngåelse av leasingavtaler skal administrasjonen forespørre flere leasingselskaper, eller ved anbud inngå avtale med et leasingselskap for en gitt periode. I denne sammenhengen skal reglene som følger av kommunal regnskapsstandard nr. 8 legges til grunn ved finansiering og bokføring,

11.2 Rutiner for vurdering av finansiell risiko for kommunens forvaltningportefølje (inkl. finansielle aktiva og finansielle passiva)

aktiva

Kommunen bør legge til grunn lav finansiell risiko og mer stabil avkastning for hele forvaltningsporteføljen. Kommunen skal ikke være pålagt å forvalte langsiktige finansielle aktiva med en noe høyere finansiell risiko.

Ved forvaltning av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål skal det legges vekt på lav finansiell risiko og høy likviditet. Likviditet som kommunen trenger til å betale sine forpliktelser på kort sikt, skal altså forvaltes med stor grad av forutsigbarhet, slik at verdiene ikke risikerer å endre seg i vesentlig grad fram til midlene skal disponeres. Eventuelle plasseringer utover bankinnskudd må gjøres i likvide verdipapirer, slik at midlene raskt og enkelt gjøres tilgjengelig for kommunen om nødvendig.

passiva

Forvaltningen av kommunens gjeldsportefølje skal ha en lav risiko, også ved kortsiktig finansiering for at kommunen kan komme i en situasjon der de ikke kan dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall uten at det oppstår store kostnader i form av dyr refinansiering (refinansieringsrisiko).

Ved ordinære låneopptak for finansiering av vedtatte årlige investeringsprosjekter, brukes serielån med nedbetalingstid 20 – 40 år, jfr Kommuneloven § 50 :

nr. 7. Kommuners og fylkeskommuners lånegjeld skal avdras på følgende måte:

a. Kommunens og fylkeskommunens samlede lånegjeld etter nr. 1 og nr. 2, skal avdras med like årlige avdrag. Gjenstående løpetid for kommunens eller fylkeskommunens samlede gjeldsbyrde kan ikke overstige den veide levetiden for kommunens eller fylkeskommunens anleggsmidler ved siste årsskifte.

Samt Kommuneloven § 46:

Nr.6. Det skal budsjetteres med et driftsresultat som minst er tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger.

Nedbetalingstid ved nye låneopptak bør vurderes i sammenheng med beregnet minimumsavdrag (avskrivninger * lånegjeld/ gjenværende verdi av kommunens anleggsmidler)
Avdragskostnadene er da forutsigbar. Også rentekostnadene har stor grad av forutsigbarhet.

!

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

12. Rapportering og kontroll

Rådmannen skal i forbindelse med tertialrapporteringen pr. 30.april og pr. 31.august, legge frem rapporter for kommunestyret som viser status for finansforvaltningen. I tillegg skal rådmannen etter årets utgang legge frem en rapport for kommunestyret som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Formålet med rapporteringen er å informere om finansforvaltningens faktiske resultater, samt finansforvaltningens eksponering i forhold til de rammer og retningslinjer som er fastsatt i strategien.

Rapportene skal inneholde en beskrivelse og vurdering av kommunens finansielle risiko. Rapportene skal inneholde en nærmere beskrivelse av hvordan aktiva og passiva er sammensatt.

Rapportene skal vise markedsverdien for aktiva, både samlet og for hver gruppe av ulike typer aktiva.

Rapportene skal vise verdien for passiva, både samlet og for hver gruppe av ulike typer passiva. I tillegg skal rapportene opplyse om løpetiden for passiva, og om verdien av lån som forfaller og som må refinansieres innen 12 måneder.

Rapportene skal inneholde en beskrivelse av vesentlige markedsendringer og endringer i kommunens finansielle risiko, og det skal gis en vurdering av dette. I tillegg skal rapportene inneholde en beskrivelse av aktuelle markedsrenter og kommunen egne rentebetingelser.

Hvis det har oppstått avvik mellom kravene i finans- og gjelds forvaltningsreglementet og den faktiske forvaltningen, skal dette angis i rapportene.

Rødøy kommune har pr. november 2016, når finansreglementet revideres, ikke midler som kategoriseres som langsiktige finansielle aktiva. Det er kun kommunestyret som kan beslutte hvilke midler som eventuelt i fremtiden kan regnes som langsiktige finansielle aktiva.

Ved konstatering av avvik mellom faktisk finansforvaltning og finansreglementets rammer, skal slikt avvik umiddelbart lukkes. Avviket slik det har fremstått, og eventuell økonomisk konsekvens av avviket, skal ved neste ordinære finansrapportering rapporteres til kommunestyret sammen med forslag til rutineendring som vil redusere sannsynligheten for slikt avvik i fremtiden.

Rapporteringen skal inneholde en beskrivelse og vurdering av:

Aktiva

- Sammensetningen av aktiva
- Markedsverdi, samlet og fordelt på de ulike typer aktiva
- Vesentlige markedsendringer
- Endringer i risikoeksponering
- Avvik mellom faktisk forvaltning og kravene i finansreglementet
- Markedsrenter og egne rentebetingelser

Passiva

- Sammensetning av passiva
 - Løpetid for passiva
 - Verdi, samlet og fordelt på de ulike typer passiva
 - Vesentlige markedsendringer
 - Endringer i risikoeksponering
 - Avvik mellom faktisk forvaltning og kravene i finansreglementet
 - Markedsrenter og egne rentebetingelser
-

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

Det skal til hver rapportering til kommunestyret i tillegg gjøres følgende atskilte risikovurdering.:

- * Renterisikoen for plasseringer av ledig likviditet og andre midler beregnet for driftsformål og gjeldsporteføljen sett i sammenheng.
- * En "netto" gjeldsbetraktning som viser kommunens regnskapsmessige renterisiko angitt i NOK ved en 1%-andel generell endring i rentekurven.

13. Evaluering av reglement for finansforvaltning

Kommunestyret skal minst en gang i hver kommunestyreperiode, gjennomføre en evaluering og vedta reglementet for finans- og gjeldsforvaltningen.

Ved vesentlige endringer i rammebetingelsene, skal administrasjonssjefen snarest legge frem forslag til endringer i reglementet for kommunestyret etter innstilling fra formannskapet.

Økonomireglement for Rødøy kommune

Gjelder fra: 01.07.2010	Revidert sist nov.2016	Dokumentnr. 1	Nivå Politisk
Utarbeidet av Saksbehandler. LR	Systemansvarlig Økonomisjef	Godkjent av/dato	Godkjent av/dato

Ordliste

Vedlegg 1

Fremtidig renteavtale (FRA).

En FRA-kontrakt er en gjensidig bindende avtale om en fremtidig rente i en gitt periode for et bestemt beløp. Renten, perioden og beløpet avtales når kontrakten inngås.

Rentebytteavtale:

En rentebytteavtale har de samme karakteristika som en FRA kontrakt, men gjelder for flere perioder.

Derivat:

Avtale om en fremtidig finansiell transaksjon til en pris som er avtalt i dag. Verdien av derivatet avledes av den fremtidige pris på det underliggende objekt som avtalen gjelder for, f.eks. aksje, obligasjon eller valuta. Det finnes en rekke forskjellige finansielle derivater. De fleste er mer eller mindre kompliserte varianter eller kombinasjoner av terminkontrakter og opsjonskontrakter.

Margin: Forskjell mellom innkjøps- og salgspris, mellom innlåns- og utlånsrente.

Faste marginer:

Når det tas opp et lån gjøres det en avtale med långiver om hvilken margin som skal betales i tillegg til gitt referanserente. Referanserente vil typisk være 3 mnd nitor. Marginer kan som regel reforhandles og endres. Med en fast margin avtales marginen for et lengre tidsrom. Avtalen er av en slik art at långiver ikke kan endre den før avtalen tilsier det.

Marginrisiko:

Risiko for at f.eks. lånemarginer stiger mye. Dette så vi f.eks. under finanskrisen hvor kommuner på kort varsel fikk øket sine marginer med opptil 0,5%-poeng. Lånene ble derfor ditto dyrere.

Til Rødøy kommune

UAVHENGIG UTTALELSE VEDRØRENDE REGLEMENT FOR FINANS- OG GJELDSFORVALTNING FOR RØDØY KOMMUNE

Vi har kontrollert om Rødøy kommune har utarbeidet et reglement for finans- og gjeldsforvaltning som legger opp til en forvaltning som er i samsvar med Lov om kommuner og fylkeskommuner § 14-1 tredje ledd og som oppfyller kravene § 14-13 første ledd første punktum og forskriften § 6.

Ledelsens ansvar

Ledelsen er ansvarlig for reglementet for finans- og gjeldsforvaltningen og for at det er utarbeidet i overensstemmelse med kommuneloven og forskrift. Ansvarer omfatter å utforme, implementere og vedlikeholde en intern kontroll som ivaretar lov og forskrift.

Vår uavhengighet og kvalitetskontroll

Vi er uavhengige av selskapet i overensstemmelse med lov og forskrift og *Code of Ethics for Professional Accountants* (IESBA Code) og med de etiske kravene som er relevante for vårt oppdrag, og vi har oppfylt våre etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene og IESBA Code. Vi anvender *ISQC 1 – Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og forenklet revisorkontroll av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester* og opprettholder et omfattende system for kvalitetskontroll inkludert dokumenterte retningslinjer og prosedyrer vedrørende etterlevelse av etiske krav, faglige standarder og gjeldende lovmessige og regulatoriske krav.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om saksforholdet basert på vår kontroll.

Vi har foretatt våre kontroller og avgir vår uttalelse i samsvar med standard for attestasjonsoppdrag "ISAE 3000 Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon".

Vårt arbeid innebærer utførelse av handlinger for å innhente bevis for at reglementet for finans- og gjeldsforvaltningen er utarbeidet i overensstemmelse med kriteriene. De valgte handlingene avhenger av vårt skjønn, herunder vurderinger av risikoene for at reglementet for finans- og gjeldsforvaltningen inneholder vesentlige feil eller mangler, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar vi hensyn til den interne kontrollen som er relevant for utarbeidelsen av reglementet. Formålet er å utforme kontrollhandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av den interne kontrollen. Vår kontroll omfatter også en vurdering av om de anvendte kriteriene er hensiktsmessige og en vurdering av den samlede presentasjonen av saksforholdet.

Etter vår mening er innhentet bevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er saksforholdet i det alt vesentlige utarbeidet i overensstemmelse med Lov om kommuner og fylkeskommuner § 14-1 tredje ledd og § 14-13 første ledd første punktum, samt forskriften § 6.

Trondheim, 13. januar 2021
Deloitte AS

Harald Halvorsen
Statsautorisert revisor

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Harald Halvorsen

Statsautorisert revisor

Serienummer: 9578-5993-4-2870557

IP: 217.173.xxx.xxx

2021-01-14 09:09:56Z

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>